

رژه بزرگ چین و نظم نوین جهانی

بزرگ‌ترین رژه نظامی چین، روز چهارشنبه قرار بود بزرگداشت هشتادمین سالگرد پایان جنگ جهانی دوم باشد، اما در عوض به گفته کارشناسان، آغاز یک نظم نوین جهانی بود. شی جین‌پینگ، رئیس‌جمهور چین، در میان مجموعه‌ای از رهبران جهان از جمله رهبران تعدادی از تحریم‌شده‌ترین کشورهای جهان رهبری مجموعه‌ای را بر عهده گرفته‌است که عده‌ای از تحلیل‌گران به آن «محور تحول‌خواه» نام داده‌اند. شی در این مراسم تاریخی، ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، کیم جونگ اون، رهبر کره شمالی و مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور ایران را گرد هم آورد. با حضور نزدیک به ۱۰ هزار نیروی نظامی و صدها نمونه از سلاح‌های بسیار پیشرفته در میدان تیان‌آن‌من، این رژه هم به شدت پرهزینه بود و هم نشان دادن علامت‌پیریزی در مقابل آمریکا بود. این مراسم توسط مجموعه‌ای از رهبران جهان تماشا می‌شد که کشورهای شان توسط آمریکا فریب خورده بودند، آزار دیده بودند و تحقیر شده بودند. شی، روز دوشنبه در سخنانی که تلاش چندانی برای پنهان کردن مخاطبش، دونالد ترامپ نداشت، گفت: «باید به موضع‌گیری روشن در مقابله سلطه‌گری و سیاست‌های مبتنی بر قدرت ادامه بدهیم و به دنبال چندجانبه‌گرایی واقعی برویم.» در آن سوی اقیانوس آرام این پیام شی باعث واکنش خشم‌آمیز شد. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا در شبکه‌های اجتماعی همزمان با رژه چین نوشت: «لطفاً زمانی که با ولادیمیر پوتین و کیم جونگ اون علیه ایالات متحده آمریکا تباہی می‌کنی، سلام گرم من را به آنها برسان.» این یک لحظه زودگذر شفافیت برای رهبر جهان آزاد بود، چراکه ترامپ تا پیش از این به سادگی نمی‌توانست درک کند که جلوی چشمان اوسپاست واقعی (realpolitik) در حال رخ دادن است. ویلیام ینگ، پژوهشگر ارشد شمال شرق آسیا در اندیشکده گروه بین‌المللی بحران می‌گوید:

«همه این رهبران در طرف آسیب‌دیده‌ی سیاست‌های تهاجمی ایالات متحده واقع شده‌اند. این رفتارها فقط باعث شده‌است که این کشورها به هم نزدیک‌تر شوند و احتمالاً یک اتحادیه بسیار قدرتمند مقاومت در مقابل ایالات متحده تشکیل دهند.» جنگ تجاری ترامپ با دوستان و دشمنان، تنها تازه‌ترین مثال از اقدامات آمریکا در راستای نابود کردن اتحادهای طولانی‌مدت آمریکا به بهانه «اول آمریکا» است. برای مثال هند را ببینید. آمریکا دهه‌ها تلاش کرد تا روابط نزدیکی با دهلی‌نو ایجاد کند و این کشور را به عنوان یک وزنه راهبردی برای ایجاد توازن در مقابل نفوذ چین در آسیای شرقی می‌کرد. اما هیچ تلاشی برای دوستی و نزدیکی میان نازبند امودی، نخست‌وزیر هند و ترامپ، نتوانست جلوی تعرفه‌های ۵۰ درصدی علیه واردات از هند را بگیرد. بهانه این تعرفه‌ها این بود که هند از روسیه نفت خریداری می‌کند. هنریک استالپانه هیم، استاد موسسه نیروی مطالعات دفاعی می‌گوید: «دولت ترامپ چندین هدیه دیپلماتیک به دولت چین داده‌است. اصلی‌ترین هدیه‌ای که این روزها همه در مورد آن صحبت می‌کنند، نارن‌رامودی است که برای نخستین بار در هفت سال گذشته به چین سفر کرد.» هند تنها کشوری نیست که آغوش باز چین در حال صعود را تجربه می‌کند. چین به عنوان دومین اقتصاد بزرگ جهان، نزدیک به ۹۰ درصد از صادرات تحریم‌شده نفت ایران را جذب می‌کند و همچنان از رژیم نظامی میانمار، مواد معدنی نادر، تجهیزات پزشکی و خودروهای برقی وارد می‌کند. هفته گذشته شی جین‌پینگ توافقنامه احداث خط لوله شماره ۲ قدرت سیبری را با ولادیمیر پوتین امضا کرد. پوتین توسط دیوان دادگستری کیفری به دلیل اخراج صدها کودک از اوکراین، تحت تعقیب است. ویلیام ینگ از گروه بین‌المللی بحران می‌گوید: «وقتی که ایالات متحده شروع به عقب‌نشینی و ایجاد اختلال در نظام تجاری بین‌الملل مبتنی بر قانون کرد، فکر می‌کنم که طبیعی است که فضا برای ورود چین ایجاد شود.» او معتقد است: «بدون تردید ما در حال شکل‌گیری تدریجی یک نظام جهانی تغییر شکل یافته هستیم. اما هیچ تصویر روشنی وجود ندارد که به سمت چه نظام جهانی حرکت می‌کنیم.» هنریک استالپانه هیم می‌گوید که چین «یک ابرقدرت کاملاً متفاوت» است. او معتقد است: «در طول ۵ تا ۱۰ سال گذشته، افول دموکراسی و خیزش خودکامی روند جهانی بوده‌است. اینکه یک کشور خودکامه بزرگ وجود داشته باشد که بتواند به آن پناه ببرد، قطعاً زندگی را برای خودکامگان راحت‌تر خواهد کرد. در نتیجه می‌توان گفت که آینده چندان روشن نیست.»

حکومت شخص‌محور الشرع

آیا حکومت جدید سوریه به دنبال فصل جدیدی از حکمرانی است یا صرفاً بازتولید حکومت اسد است؟

دولتی نظارت دارد. علاوه بر این، او خود را به عنوان رئیس کمیته تدوین قانون اساسی منصوب کرده است و عملاً کنترل ادبیات سندی را که در حال تدوین است، از جمله ادغام قوانین اسلامی به عنوان منبع قانونگذاری، به خود می‌دهد. همچنین اوست که کمیته پارلمانی مسئول انتخاب نمایندگان استان را رهبری می‌کند و حق انتصاب مستقیم یک‌سوم پارلمان را برای خود محفوظ نگه داشته است. این یعنی احمد الشرع تلاش می‌کند یک نظام سیاسی مبتنی بر شخص خودش تثبیت کند. همه چیز به او برمی‌گردد و همه چیز از او صادر می‌شود. شاهد این مدعا این است که تمام تصمیمات مهم در سوریه از زمانی که الشرع خود را به عنوان رئیس‌جمهور منصوب کرد، با احکام یکجانبه ریاست‌جمهوری صادر شده است.

به‌طور غیررسمی، الشرع تصویری از خود عنوان «متولی هویت اسلامی و اخلاق ملی» ارائه کرده است. این تصویری که الشرع از خود ارائه کرده در قانون گنجانده شده است، اما به طور مداوم از طریق رسانه‌های دولتی تقویت و ترویج می‌شود. او اغلب به عنوان «شیخ-رئیس‌جمهور» شناخته می‌شود. یعنی تلاش می‌کند که اقتدار سیاسی را با نمادگرایی مذهبی ترکیب کند. این جایگاه او اجازه می‌دهد تا مشروعیت معنوی و اخلاقی را به نمایش بگذارد، رهبری خود را فراتر از ساختارهای نهادی تقویت و تثبیت کند و اجرای هنجارهای مذهبی را از طریق وزارتخانه‌هایی مانند وزارت کشور و گردشگری ممکن سازد.

این تثبیت قدرت در واقع ممکن است ثبات

الشرع، که زمانی یک جهادی اسلام‌گرا بود، فلسفه حکومت خود را در اوایل با این جمله اعلام کرد: «آنکه آزاد می‌کند، تصمیم خواهد گرفت.» به نظر می‌رسد این اصل، راهنمای رهبری اوست: وزارتخانه‌های کلیدی و پست‌های تصمیم‌گیری توسط چهره‌های همسو با ایدئولوژی او انتخاب شده‌اند. این افراد عمدتاً مردانی هستند که در سال‌های آخر جنگ داخلی در استان خودمختار ادلب، سمت‌های رهبری مشابهی داشتند. علاوه بر این، رئیس‌جمهور موقت سوریه همچنان به گسترش اقتدار شخصی خود در حوزه‌های مختلف ادامه می‌دهد و قدرت‌ش را از هر دو قوه مجریه و مقننه دولت فراتر برده است.

▼ قدرت‌های فراوان احمد الشرع

الشرع هنوز هیچ تاریخ مشخصی را برای برگزاری انتخابات سراسری معین نکرده و صرفاً تأکید کرده که دولت‌ش یک دولت انتقالی است. او این موضوع را در طی مراسمی در کاخ ریاست‌جمهوری سوریه در تاریخ ۲۹ مارس اعلام کرد. با این وجود، احمد الشرع به تدریج قدرت را در تمام شاخه‌های دولت متمرکز کرده است. عناوین رسمی او شامل رئیس‌جمهور، دارای اختیارات اجرایی بر نهادهای مدنی و نظامی؛ فرماندهی کل نیروهای مسلح؛ و رئیس دولت است. زیرا او هنوز هیچ نخست‌وزیری منصوب نکرده است. او ریاست اداره بازسازی ملی را نیز بر عهده دارد. این اداره جریان‌های سرمایه‌گذاری خارجی را مدیریت می‌کند و بر کل بخش

دولت موقت سوریه به رهبری احمدالشرع، به سرعت در حال برقراری مجدد روابط سوریه با کشورهای مختلف است. اما در پس ظاهر این تحرک دیپلماتیک برای عادی‌سازی روابط خارجی، روندی پنهان است. این روند چیزی نیست جز نظم سیاست داخلی نوظهوری که مشخصه‌هایش تثبیت قدرت ایدئولوژیک اسلام‌گرایان و تمرکز قدرت حول شخص احمدالشرع، رئیس‌جمهور موقت سوریه است.

از زمان سقوط بشار اسد، رئیس‌جمهور سابق سوریه، در دسامبر ۲۰۲۴، این کشور دستخوش یک دگرگونی ژئوپلیتیکی شده است که در طی آن احمدالشرع جایگاه سوریه را در صحنه جهانی تغییر داده است. لغو تحریم‌های اقتصادی ایالات متحده علیه سوریه در ماه مه، نمونه بارز بازگشت تعامل بین‌المللی با سوریه بود. شکی نیست که این احیای اقتصادی و دیپلماتیک به عنوان یک عامل تثبیت‌کننده داخلی عمل می‌کند. تاریخ نشان می‌دهد که فروپاشی خدمات دولتی، فقر پایدار و محرومیت طولانی‌مدت از سیستم‌های جهانی، زمینه مساعدی را برای خشونت و ظهور جنبش‌های افراطی و جذب نیروی آنها ایجاد می‌کند. با این حال، حتی با اینکه دولت جدید سوریه سعی می‌کند چهره‌ای مدرن و تکنوکرات در خارج از کشور به نمایش بگذارد، انتخاب‌های حکومت جدید سوریه در موضوعات داخلی مسیر متفاوتی را نشان می‌دهد؛ مسیری که در آن همسویی ایدئولوژیک و تمرکز قدرت به طور فزاینده‌ای دولت نوظهور را تعریف می‌کند.

چشم‌انداز تیره توافق ایران با غرب

کرد ایران ۸۴۱۳ کیلوگرم اورانیوم ذخیره کرده که نزدیک به ۴۰۹ کیلوگرم آن تا غنای ۶۰ درصد تصفیه شده است؛ فاصله‌ای کوتاه تا درجه تسلیحاتی. با این حال اروپایی‌ها در استفاده از مکانیسم ماشه تردید داشتند، زیرا بیم آن داشتند ایران را به سمت مواضع تهاجمی‌تر سوق دهد.

اما تقویم آن‌ها را تحت فشار قرار داد. بند مربوط به مکانیسم ماشه در ۱۸ اکتبر منقضی می‌شود. ماه آینده روسیه ریاست شورای امنیت را بر عهده خواهد گرفت و ممکن است با استفاده از حقه‌های رویه‌ای این روند را مختل کند. فعال‌سازی آن در این زمان، آخرین تلاش برای نجات توافقی در حال مرگ بود.

اکنون ایران باید تصمیم بگیرد که چگونه واکنش نشان دهد.

مسیر پایبندی شد. اگر مذاکرات شکست بخورد، مجموعه‌ای از تحریم‌های سازمان ملل که برجام لغو کرده بود – از جمله تحریم تسلیحاتی – دوباره اعمال خواهد شد.

این روند که «مکانیسم ماشه» نامیده می‌شود، ابزاری ابتکاری بود. به محض فعال شدن، تحریم‌ها به طور خودکار بازمی‌گردند، مگر آنکه شورای امنیت رأیی برخلاف آن بدهد؛ و این مانع از آن می‌شود که روسیه و چین بتوانند با وتو جلوی آن را بگیرند.

ایران سال‌هاست که در حال نقض تعهدات است. برجام اجازه می‌داد ایران بیش از ۳۰۰ کیلوگرم اورانیوم غنی‌شده تا سطح ۳/۶۷ درصد، یعنی سطح مورد استفاده برای تولید برق هسته‌ای، ذخیره نکند. اما در ماه مه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اعلام

توافق ۲۰۱۵ میان ایران و قدرت‌های جهانی سال‌هاست که عملاً به «نامه‌ای بی‌جان» تبدیل شده است. آمریکا در سال ۲۰۱۸ از آن خارج شد و ایران نیز کمی بعد اجرای تعهداتش را متوقف کرد. رافائل گروسی، مدیرکل آژانس، آن را یک «پوسته‌ی خالی» می‌نامد. با این حال، همان‌طور که در دیپلماسی و فیزیک کوانتوم مرگ و زندگی می‌توانند مبهم باشند، این توافق نیز هنوز به‌طور کامل تمام نشده است.

در ۲۸ اوت، بریتانیا، فرانسه و آلمان به شورای امنیت سازمان ملل اطلاع دادند که ایران در حال نقض تعهدات خود ذیل توافق، موسوم به «برنامه جامع اقدام مشترک» (برجام)، است. این اقدام آغازگر شمارش معکوس ۳۰ روزه برای بازگرداندن ایران به